

KAZIMIERZ JĘDRZEJ WOSIEK

STEFAN ŚNIEŻKO

ZARYS BIOGRAFII

POKOLENIE
Solidarności

STEFAN ŚNIEŻKO
ZARYS BIOGRAFII

POKOLENIE
Solidarności

KAZIMIERZ JĘDRZEJ WOSIEK

STEFAN ŚNIEŻKO

ZARYS BIOGRAFII

INSTYTUT
LITERATURY

KRAKÓW 2023

© Copyright by Kazimierz Jędrzej Wasiek, 2023

Opracowanie redakcyjne:

Anna Smutkiewicz

Projekt okładki:

Lesław Sławiński

Na okładce i na wkładce wykorzystano fotografie z domowego archiwum Stefana Śnieżki (autor fotografii na okładce – Andrzej Hrechorowicz)

ISBN 978-83-67602-33-4 (druk)

ISBN 978-83-8368-018-7 (druk)

ISBN 978-83-8368-019-4 (PDF)

<https://doi.org/10.12797/9788383680194>

Dofinansowano ze środków Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego w ramach zadania „Program wsparcia współczesnej literatury niekomercyjnej przez Instytut Literatury”

INSTYTUT LITERATURY

ul. Smoleńsk 20/12, 31-112 Kraków

e-mail: wydawnictwo@instytutliteratury.eu

<https://sklep.instytutliteratury.eu>

WYDAWNICTWO KSIĘGARNIA AKADEMICKA

ul. św. Anny 6, 31-008 Kraków

tel.: 12 421-13-87; 12 431-27-43

e-mail: publishing@akademicka.pl

<https://akademicka.pl>

Są rzeczy na niebie i na ziemi, o których się filozofom nie śniło.

William Shakespeare, *Hamlet*, akt pierwszy, scena piąta,
tłumaczenie Maciej Słomczyński

*Może byłoby rzeczą słuszną, bym dla lepszego przedstawienia wydarzeń, w które
zostałem wpłątany, przypomniał bieg spraw w ciągu tego skrawka wieku, tak
jak pojmowałem je wówczas, przeżywając, i tak jak przypominam sobie teraz,
wzbogacony o inne, później zasłyszane opowieści – jeśli tylko zdołam z powrotem
nanizac na sznur pamięci tak wiele niejasnych wydarzeń.*

Umberto Eco, *Imię róży*,
tłumaczenie Adam Szymanowski

Spełnia rolę integracyjną olsztyńskiego środowiska prosolidarnościowego.

Szef WUSW w Olsztynie gen. bryg. MO Kazimierz Dudek
w podsumowaniu informacji z dnia 3 grudnia 1987 roku
dotyczącej Stefana Śnieżki

Pokolenie „Solidarności”

Polska historia ostatnich stu lat została naznaczona ogromnym wysiłkiem pokoleń – najpierw tego, które wywalczyło dla kraju niepodległość, składając ogromną daninę krwi. Generacja urodzona w Drugiej Rzeczypospolitej zaznała szczęścia wolności i wielkiej goryczy klęski, tym dotkliwszej, że poświęcenie milionów hitlerowskich i sowieckich ofiar nie zaowocowało upragnioną wolnością.

Na tym tle pokolenie „Solidarności” wydaje się szczególnie uprzywilejowane, skoro tym razem wysiłek odzyskania suwerenności nie pochłonął aż tak wielu istnień, a cierpienia były relatywnie mniejsze. Ofiar śmiertelnych było niewiele w porównaniu z okresem stalinizmu. Tysiące więzionych, wyrzuconych z pracy lub relegowanych z uczelni, milion osób zmuszonych do emigracji albo pozbawionych środków do życia – to ofiary poddane wybiórczej represji komunistycznej przemocy lat 80. Pozostała ogromna część społeczeństwa – zepchniętego do poziomu ubóstwa, pozbawionego praw pracowniczych, gospodarczych i elementarnej wolności, a także możliwości rozwoju czy dostępu do niekomunistycznej kultury – to rzesza osób pokrzywdzonych przez system, w który było wpisane zbiorowe pozbawianie obywateli podstawowych praw człowieka.

Przemoc militarno-policyjna, powszechna bieda i upośledzenie cywilizacyjne, a także zwyczajne upodlenie beczelnym kłamstwem w życiu publicznym spotkały się z szerokim oporem społecznym. Ten świat powinien zostać przedstawiony w całej swojej grozie, ale też głupocie i śmieszności – totalitaryzm był straszny, ale jednocześnie w wielu przejawach groteskowy i pokraczny. Z oczywistych powodów demograficznych wśród członków „Solidarności” dominowali ludzie urodzeni w pierwszym dziesięcioleciu tzw. Polski Ludowej, choć liderów i szeregowych działaczy nie brakowało również wśród starszych Polaków. Dlatego przywołując doświadczenia, przeżycia i osobliwości tamtych czasów, sięgamy do pamięci i opowieści wszystkich uczestników ówczesnej walki o wolność.

Pamięć musi się karmić konkretem, a nie abstrakcją historycznych procesów, i przywoływać realia, które odeszły wraz z sowiecką cywilizacją, a dzisiaj niejednokrotnie wymagają objaśnień. Nie żyjemy już w komunizmie i trudno nam sobie obecnie wyobrazić zwyczajne, codzienne dolegliwości albo przemoc fizyczną systemu totalitarnego. Ogromna większość Polaków osobiście nie doświadczyła życia, w którym problemem jest nabycie podstawowych produktów żywnościowych lub ubrania (kartki na cukier, mięso czy buty) i trzeba się wykazać sprytem, żeby zdobyć papier toaletowy, mydło lub podpaski. Tak jak niewyobrażalne jest dzisiaj to, że można było zostać niewinną ofiarą pobicia przez milicję, która w praktyce miała prawo do niczym nieskrępowanej agresji bez oglądania się na nietykalność cielesną obywatela.

Opowieść o tych czasach i ludziach musi być konkretna, w miarę różnorodna, uwzględniać region i miejsce zamieszkania, płeć, wiek, wykształcenie, środowisko zawodowe, a także kulturowe i etniczne zaplecze. Dlatego interesują nas osobiste opowiadania, pamiątki i artefakty, zdjęcia i w ogóle wszystko, co jest związane z historiami indywidualnymi, a nie tylko z dziejami zbiorowymi. Stworzenie wielkiego grupowego portretu pokolenia „Solidarności” jest ciągle możliwe, choć najstarsi uczestnicy już nie żyją. Ale nawet po nich zachowały się nagrane lub zapisane wypowiedzi, zdjęcia, dzienniki, pamiętniki bądź listy z więzienia, do których chcemy dotrzeć. Są to nie tylko dokumenty epoki, które mogą zainteresować historyków czy socjologów, lecz również – literatura faktu mająca powodzenie u „zwykłych” Czytelników. Interesujące są także wspomnienia bliskich, zwłaszcza dzieci. Choć same nie brały udziału w wydarzeniach politycznych, to przecież świat dorosłych zapisał się w ich pamięci, czasami – niestety – tragicznie.

Takie są założenia i cele serii *Pokolenie „Solidarności”*. Liczymy na udział świadków i uczestników, których zapraszamy do współpracy.

Józef Maria Ruszar

Od redakcji

Seria *Pokolenie „Solidarności”* powstała w celu przedstawienia Czytelnikom relacji uczestników wydarzeń związanych z dziejami opozycji antykomunistycznej w PRL, szczególnie związku zawodowego NSZZ „Solidarność”, który władza totalitarnego państwa próbowała zniszczyć, wprowadzając 13 grudnia 1981 roku stan wojenny. Autorzy, świadkowie dziejów pierwszych lat „Solidarności” i stanu wojennego, swoje przeżycia spisali w różnych formach literackich: listach, wspomnieniach, poematach, pamiętnikach, dramatach. Każdy tom zawiera krótkie biografie autorów oraz indeks osób.

Niniejsza książka, którą na podstawie kwerend archiwalnych i prasowych oraz rozmów z bohaterem napisał Kazimierz J. Wośiek, zdobyła trzecią nagrodę w kategorii non-fiction w drugiej edycji konkursu literackiego „Pokolenie Solidarności”, zorganizowanej w 2022 roku przez Instytut Literatury dla uczczenia 42. rocznicy powołania NSZZ „Solidarność” oraz w 41. rocznicę wprowadzenia stanu wojennego. W tej edycji konkursu oceniano dwie formy literackie: powieść i non-fiction, tę ostatnią w czterech kategoriach: przeznaczonych dla działaczy Solidarności („dzienniki” i „wspomnienia”) oraz otwartych dla wszystkich chętnych („reportaż” oraz „biografia”).

Tytułem wprowadzenia

Biografia Stefana Śnieżki napisana została w 2022 roku na bazie przeprowadzonych z nim kilkunastu rozmów, uzupełnionych następnie dokumentami. Zanim rozpoczęły się nasze rozmowy, przedstawiłem mu jego życiorys ujęty w czternaście punktów, mających w założeniu stanowić rozdziały:

1. Litwa;
2. Przyjazd do Polski;
3. Szkoły, uczelnie;
4. Praca prokuratora;
5. „Solidarność” Olsztyn;
6. „Solidarność”, szczybel krajowy;
7. Internowanie;
8. Okres bezrobocia;
9. Działalność w stanie wojennym;
10. Wyjazd do USA;
11. Ministerstwo Sprawiedliwości;
12. Śledztwo katyńskie;
13. Senat RP;
14. Obecna działalność społeczna.

Stefan Śnieżko spojrział na ten wykaz i powiedział: – *O kurczę, faktycznie dużo się w moim życiu zdarzyło, dużo ciekawych rzeczy.*

Wyszło, mam nadzieję, jeszcze ciekawiej.

Finalnie wyłonił się inny układ, niechronologiczny, zasygnalizowany zaraz po słowach wstępnych jako SŁOWA KLUCZE (nie słowa kluczowe – to ważne).

Staralem się zachować oryginalne brzmienie wypowiedzi Stefana Śnieżki (zostały wyróżnione kursywą), choć czasem pozwalałem sobie na pewne modyfikacje, wynikające z prozaicznego powodu:

rozmowy z nim są inspirujące, rozmawialiśmy godzinami, wielokrotnie wracając do niektórych motywów. Były to rozmowy o konkretach, ale i o sprawach nieistotnych (pozornie nieistotnych, jak się potem okazało).

Istotniejsze wydaje się zachowanie ducha wypowiedzi.

Staralem się do minimum ograniczyć swoje uwagi. Nie do końca mi się to udało – zamieściłem też swoje rozważania, dygresje, roztrząsania niektórych kwestii. To „wina” Śnieżki – przekornie napiszę, kiedy wrócę do myśli o inspirującym charakterze naszych rozmów. Czasem stosuję obszerne wyjaśnienia. To celowy zabieg. Dla ludzi pamiętających tamte czasy (mówimy zwłaszcza o latach PRL-u i „Solidarności”) mogą wydawać się niepotrzebnymi wtrętami.

Celem (ba, marzeniem!) autora jest jednak, by po biografii Stefana Śnieżki sięgnęli też i młodzi ludzie, pokolenie XXI wieku. Dlatego nawet te wszystkie „oczywiste oczywistości” (jak powiedział kiedyś jeden ze znanych polityków) są ważne.

Znalazły się też – za co z góry przepraszam, ale inaczej nie mogłem tego ująć – dwa zwroty uważane za wulgaryzmy.

Całość napisana jest w duchu *sine ira et studio*, słów, które Tacyt umieścił na początku swego dzieła *Annales* (*Roczniki*), zapewniających o obiektywizmie autora – bez gniewu i bez upodobania, bezstronnie i obiektywnie.

sierpień 2022

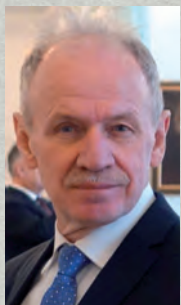
Słowa klucze

I Krajowy Zjazd Delegatów NSZZ „Solidarność” ***1** września 1939
***5** Wileńska Brygada Armii Krajowej ***13** grudnia 1981 ***31** sierpnia 1980 ***A**lkohol * „**A**utobiografia” ***B**artoszyce ***B**ergman Ingmar
***B**im-Bom Teatrzyk (Zbigniew Cybulski, Jacek Fedorowicz, Bogumił Kobiela) ***B**ober Andrzej ***B**ratkowski Stefan ***C**amus Albert
***C**harytatywny Punkt Pomocy dla Więźniów i Internowanych ***C**órki ***C**zajkowski Piotr ***Ć**wiklińska Mieczysława ***D**rawicz Andrzej
***D**ołęga-Mostowicz Tadeusz * „**D**ookoła Świata” ***D**ostojewski Fiodor
***D**yskusyjne Kluby Filmowe ***F**ellini Federico * „**F**ilm” ***G**dańsk ***G**izycko ***H**emingway Ernest ***H**erzog Aleksander ***K**atyń, śledztwo katyńskie ***K**lub Obywatelski „Solidarność” ***K**ołakowski Leszek ***K**owno ***K**oranyi Karol ***K**rupiński Mirosław ***K**rutynia ***K**SS „**K**OR”
***L**eander ***L**echowski Leszek ***L**itwa ***L**ubieniecki Józef ***Ł**ańsk
***Ł**ętowska Ewa ***M**acierewicz Antoni ***M**ama i Ojciec ***M**ielnik Józefa ***M**ilicja i Esbecja ***M**inistrowie Sprawiedliwości ***M**orąg
***N**ew York, New Jersey ***N**SZZ „Solidarność” ***O**lsztyn ***O**środki internowania: Iława, Kielce, Łupków, Załęże, Uherce ***P**alenie akt SB
***P**GR-y ***P**lacki u Ziuty ***P**remierzy, Prezesi Rady Ministrów ***P**rokuratura Powiatowa, Rejonowa, Wojewódzka, Generalna * „**P**rzekrój”
***P**ZPR ***R**usiecki Alek ***R**uszar Józef ***S**enat RP

*Solski Ludwik *Stachura Edward *Stepy akermanśkie *Stelmachowski Andrzej *Stowarzyszenie Represjonowanych w Stanie Wojennym Regionu Warmińsko-Mazurskiego „Pro Patria” *Syryjczyk Tadeusz *Szawłowski Leszek *Szekspir William *Śmierć Marcina Antonowicza *Telesz Irena *de Tocqueville Alexis *Towarzysze: Chelchowski Wincenty, Pagacz Stefan i Wojnowski Edmund *Urban Jerzy *Wałęsa Lech *Wańkowicz Melchior *Warszawa *Wilno *Zanussi Krzysztof *Zapolska Genowefa *Żony

Spis treści

7	Pokolenie „Solidarności”
9	Od redakcji
11	Tytułem wprowadzenia
13	Słowa kluczowe
15	[Nowy Jork, styczeń 1990]
19	Rozdział pierwszy. Sierpień '80
21	Rozdział drugi. Prokurator
29	Rozdział trzeci. „Solidarność” / NSZZ „Solidarność”
55	Rozdział czwarty. Internowanie
81	Rozdział piąty. Imponderabilia i ponderabilia związane z osobą Stefana Śnieżki
175	Suplement
183	Zakończenie
187	Indeks osobowy
195	Indeks geograficzny

Kazimierz Jędrzej Wosiek (ur. 19 lutego 1954 r. w Elblągu) – absolwent Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Olsztynie na kierunku historia (1981). Pracownik etatowy Zarządu Regionu Warmińsko-Mazurskiego NSZZ „Solidarność” w 1981 r. i w latach 1989–1998. W latach 1982–1989 drukarz i wydawca prasy podziemnej „Solidarność” (m.in. „Rezonansu”, „Biuletynu Informacyjnego NSZZ Solidarność Olsztyn” oraz olsztyńskich wydań „Solidarności Walczącej” i „Tygodnika Mazowsze”). W latach 1983–1986 członek podziemnego Tymczasowego Zarządu Regionu NSZZ „Solidarność” w Olsztynie. W latach 1998–2019 dyrektor Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Ostródzie.

Za swoją pracę i działalność społeczną oraz za zasługi na rzecz niepodległości, suwerenności Polski i respektowania praw człowieka został odznaczony m.in. Srebrnym Krzyżem Zasługi (2004), Krzyżem Wolności i Solidarności (2015), Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski (2016) oraz odznaką Zasłużony Działacz Kultury (2000). W 2016 r. uhonorowano go Odznaką za Zasługi dla Związku Kombatanów RP i Byłych Więźniów Politycznych nadaną przez Zarząd Główny Związku w Warszawie. W 2018 r. został wyróżniony Honorową Odznaką „Świadek Historii” nadaną przez prezesa Instytutu Pamięci Narodowej za działania na rzecz upamiętniania i popularyzacji najnowszej historii Polski.

Autor opracowania *Region Warmińsko-Mazurski NSZZ „Solidarność” w latach 1980–2005* (Warszawa 2005), monografii *Niezależny Samorządny Związek Zawodowy „Solidarność” w OZOS „Stomil”/Michelin Polska S.A. w Olsztynie. Historia 40-lecia 1980–2020* (Olsztyn 2020) oraz wydawnictwa albumowego *Pielgrzymki NSZZ „Solidarność” Regionu Warmińsko-Mazurskiego do Głotowa. Krzyż i obelisk „Solidarności” w Sanktuarium Najświętszego Sakramentu i Męki Pańskiej w Głotowie* (Olsztyn 2022).

ISBN 978-83-8368-018-7

<https://akademicka.pl>

Ministerstwo Kultury
i Dziedzictwa Narodowego